16/07/2021

Η συμβολή των Ελλήνων αποδήμων στην Επανάσταση του 1821

/ Γνώμες

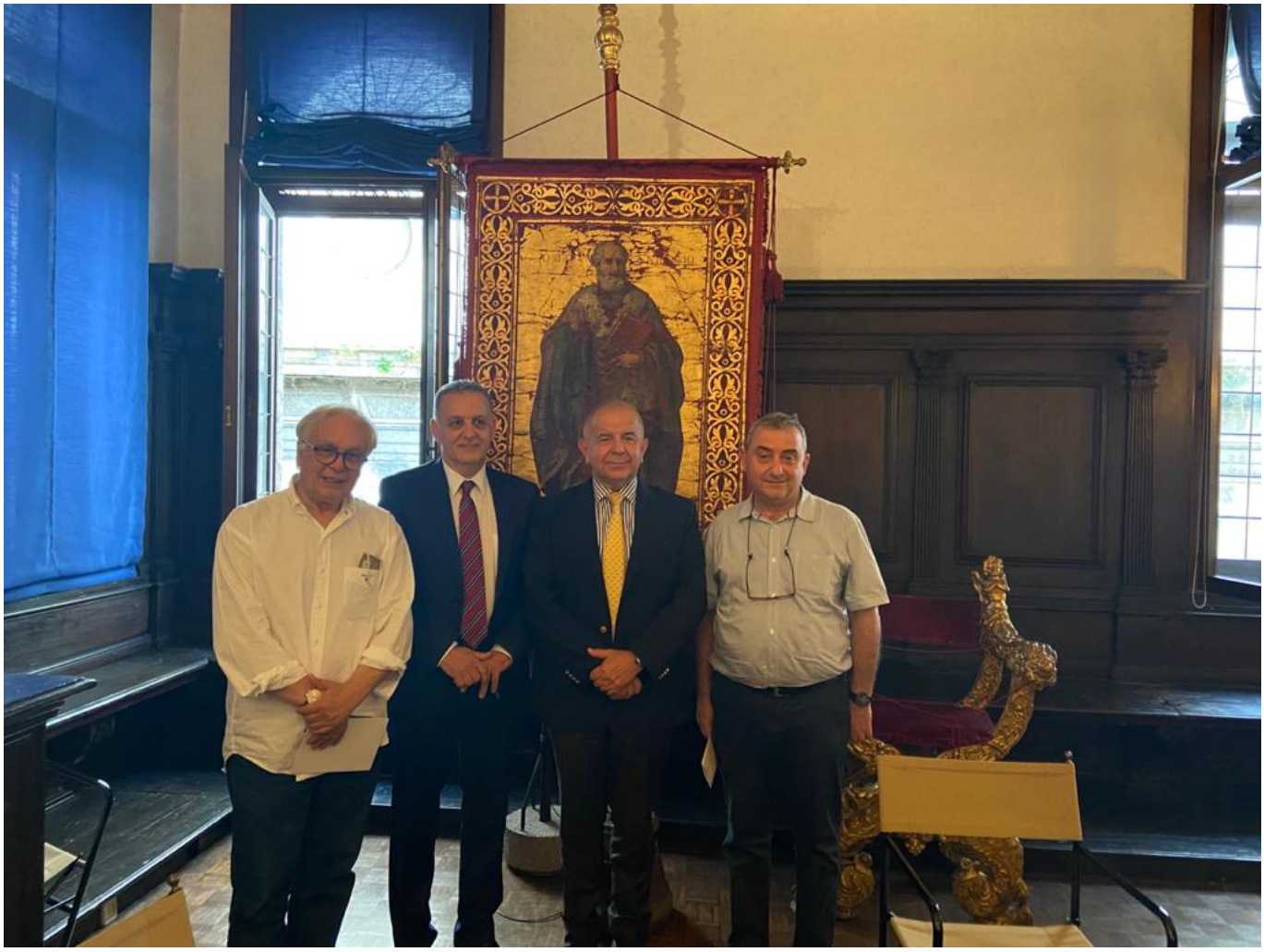

Του Αθανάσιου Ε. Καραθανάση
Ομότιμου Καθηγητή ΑΠΘ και
Καθηγητή του Τμήματος Θεολογίας
του Πανεπιστημίου Λευκωσίας

Με αφορμή την ιδιαίτερη ιστορική φόρτιση που προσφέρουν οι λαμπροί εορτασμοί για τα 200 χρόνια από την έναρξη της Επανάστασης προς αποτίναξη του Οθωμανικού ζυγού συνήλθε, από τις 25 – 27 Ιουνίου, στο Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών της Βενετίας, επιστημονικό Συνέδριο με θέμα την Ελληνική Επανάσταση και τις παροικίες των Ελλήνων στην Κεντρική Ευρώπη και τη Ρωσία. Κάλυπτε, έτσι, το Ελληνικό Ινστιτούτο, ένα μεγάλο κενό, για

το οποίο οι δημοσιολογούντες των Αθηνών δεν εμερίμνησαν να ασχοληθούν, δοθέντος ότι οι Έλληνες απόδημοι, μετά την τραγωδία του 1453, προσέφεραν πολλά στο δούλον γένος, με την ίδρυση σχολείων, ενίσχυση ποικίλη των τοπικών πατρίδων τους, χορήγηση υποτροφιών σε νέους, απελευθέρωση αιχμαλώτων, δημιουργία του φιλελληνικού κινήματος στην Ευρώπη. Και όταν άρχισε ο Αγώνας, νέοι όλων των κοινωνικών τάξεων έτρεξαν στα πεδία των μαχών. Πρώτοι από αυτούς οι νέοι του Ιερού Λόχου του Αλέξανδρου Υψηλάντη στην Επανάστασή του στην Μολδοβλαχία. Τα νέα αυτά παιδιά, μαθητές και φοιτητές των ελληνικών σχολείων της Μολδοβλαχίας και της μεσημβρινής Ρωσίας, έπεσαν στο Δραγατσάνι στις 7 Ιουνίου 1821.

Στο Συνέδριο του Ελληνικού Ινστιτούτου παρουσιάσθηκαν εισηγήσεις για τη δράση, αρχικώς, των Ελληνικών Κοινοτήτων της Βενετίας, της Τεργέστης, του Λιβόρνο, της Πίζας και ο χωροχρόνος της δράσεως των μελών τους. Από αυτούς, πολλοί, από τα προεπαναστατικά, ακόμη, χρόνια, μετείχαν στις διεργασίες που σημειώνονταν στην Ευρώπη, συνδεόμενοι με εκπροσώπους του Διαφωτισμού, πολιτικούς και διπλωμάτες, ανάμεσα σε αυτούς και ο Ιω. Καποδίστριας. Τους

έβλεπαν ως δυνάμει συνεργούς στην Αναγέννηση της Πατρίδος τους και που συνδέονταν πότε με Ρώσους διπλωμάτες και πότε με Ιταλούς πατριώτες, επηρεαζόμενοι πολλαπλώς από τις ιδέες της Γαλλικής Επαναστάσεως και από τα οράματα του Ρήγα. Όταν πλησίαζε η Επανάσταση, οι ίδιοι κυκλοφορούσαν βιβλία και φυλλάδια προς ενημέρωση των ξένων για τα εθνικά δίκαια. Οι πρωταγωνιστές των δράσεων αυτών ήσαν σπουδαγμένοι σε ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια, γνώριζαν ξένες γλώσσες, συνδέονταν με φιλελεύθερους κύκλους, πιστοί πάντα στην Ορθοδοξία, έχοντας βαθύτατη αίσθηση της κοινής καταγωγής και της ανάγκης διατηρήσεως του εθνικού αισθήματος. Φρόντισαν, επίσης, στη διάρκεια του Αγώνος να στέλνουν πολεμοφόδια, τρόφιμα και κάθε είδους βοήθεια προς την επαναστατημένη Πατρίδα.

Τα λιμάνια της Βενετίας, της Τεργέστης, του Λιβόρνο αποτελούσαν τα κέντρα των δράσεών τους, ιδίως τα δύο πρώτα έτη του Αγώνος, και τελούσαν υπό τον αυστηρό έλεγχο των αυστριακών αρχών του Μέττερνιχ, σφοδρού πολέμιου της Ελληνικής υποθέσεως. Από εδώ, με χίλιους δύο μυστικούς τρόπους, ξεκινούσαν για τον Μοριά οι νέοι πολεμιστές και οι Φιλέλληνες και εδώ κατέπλεαν, με ξένα

καράβια, ταλαιπωρημένοι πρόσφυγες των σφαγών της Κύπρου, της Χίου και άλλων ελληνικών περιοχών, που μέλη των Ελληνικών Κοινοτήτων ανελάμβαναν την περίθαλψή τους και την τακτοποίησή τους.

Την ίδια φροντίδα επέδειξαν και οι Έλληνες της Οδησσού, του Ταγανρόκ, της Νίζνας, της Αγίας Πετρουπόλεως, όπου δέσποζε ο Ι. Καπαδίστριας και ο κύκλος Ελλήνων και Ρώσων φίλων του, που οι δράσεις τους έφεραν το ελληνικό ζήτημα στην ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή.

Από τις Ελληνικές Κοινότητες ξεχωρίζει αυτή της Βιέννης, όπου τα προεπαναστατικά χρόνια ο Ρήγας Βελεστινλής τύπωσε τα έργα του, μολονότι η Κοινότητα αυτή τελούσε υπό την παρακολούθηση των μυστικών υπηρεσιών του Μέττερνιχ.

Στο Συνέδριο έγινε, επίσης, λόγος για τις σχέσεις των δύο εθνικών κέντρων, της Κωνσταντινουπόλεως και των Αθηνών, μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους, σχέση που διασπάσθηκε, καθώς το Οικουμενικό Πατριαρχείο έπαυσε να είναι εθναρχούσα Εκκλησία μετά την Αυτοκεφαλία της Εκκλησίας της Ελλάδος (1852).

Εν τέλει, το Συνέδριο αυτό έδειξε τον πολύ σημαντικό ρόλο των Ελληνικών Κοινοτήτων πριν και κατά τη διάρκεια του Αγώνος. Αξίζουν, ως εκ τούτου, θερμά συγχαρητήρια στους Προέδρους του Ινστιτούτου καθηγητές του Α.Π.Θ. κκ. Χρ. Αραμπατζή και Βασ. Κουκουσά, που το εμπνεύσθηκαν και το οργάνωσαν με μεγάλη επιτυχία.